

Utbildningspolitisk idé

VISION 2018
FÖR HÄLSA OCH HELHET

”Våra utbildningar har högsta kvalitet, är attraktiva och ger tillträde till forskning”

Inledning

I Vårdförbundet samlas legitimerade barnmorskor, biomedicinska analytiker, röntgensjuksköterskor och sjuksköterskor. Vi ska gemensamt påverka och utveckla våra yrken. Därför ska vi också vara med och påverka och utveckla utbildningarna. Utbildning ska vara tillgänglig för alla professioner genom hela yrkeslivet. Kompetensutveckling måste vara möjlig för alla.

Som professioner tar vi ansvar för att systematisera och förvalta kunskap. En del i detta är att skapa system där kunskap kan användas, utvecklas och förvaltas. Det ställer krav på såväl utbildning som verksamhet.

Vår idé om utbildning är också en del i vårt arbete för att åstadkomma en värderingsförändring av yrkena samt att påverka den fortsatta utvecklingen av vården.

Utbildning spelar en avgörande roll för vårdens behov av välutbildad arbetskraft. Den är också en viktig faktor i utvecklingen av hela området hälsa, vård och omsorg. Utbildning lägger grunden för respektive yrke samt för forskning och utveckling av såväl kunskapsområde som yrke och verksamhet.

Vården är en värdebaserad verksamhet som bedrivs av människor för människor. Det är i mötet som kvaliteten och resultatet i vården skapas. Mötet är beroende av deltagarnas kunskap och kompetens, värderingar och erfarenheter. Utbildningen måste därför bygga på såväl teori som praktik. Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen ska ha samma krav på vetenskaplig förankring som den teoretiska delen.

Utbildning är en investering som ska löna sig. Människor som satsar tid och kraft på utbildning måste få avkastning på sina investeringar i form av ett adekvat arbete, adekvata arbetsuppgifter och en bra lön. Högre utbildning är också ett viktigt bidrag till samhällsutvecklingen.

Utgångspunkter

Vårdförbundets utbildningspolitiska idé bygger på våra grundläggande värderingar, våra etiska koder och vår syn på utvecklingen av vården och vårdens system. Den bygger också på vårt uppdrag att skapa de allra bästa villkoren för att utöva yrket.

Vården och våra utbildningar är inte enbart en nationell angelägenhet. De påverkas av en globaliserad värld och individers rörlighet över gränserna. För vår del är det europeasamarbetet som har störst påverkan. Två viktiga faktorer som påverkar utbildningarna är EU:s direktiv om erkännande av yrkeskvalifikationer och Bolognaprocessen. EU-direktivet anger minimikrav för sjuksköterske- och barnmorskeutbildningarna. Bolognaprocessen som är ett frivilligt initiativ mellan 46 länder i Europa syftar till ett ökat europeiskt samarbete inom högre utbildning. De övergripande målen är att främja rörlighet och anställningsbarhet samt att göra Europa attraktivt att studera i för studenter från hela världen. Bolognaprocessen är inte juridiskt bindande på motsvarande sätt som EU-direktiv men den har lett till omfattande förändringar av den högre utbildningen. I Sverige har den lett till en ny examensordning från 2007. Det innebär att det nu finns tre nivåer för den akademiska utbildningen.

Grundnivå

Kandidatexamen, 3 år, 180 högskolepoäng.
För behörighet till utbildning på grundnivån krävs slutförd gymnasieutbildning eller motsvarande.

Avancerad nivå

Magisterexamen, 1 år, 60 högskolepoäng
Masterexamen, 2 år, 120 högskolepoäng

Forskarnivå

Licentiatexamen, 2 år, 120 högskolepoäng
Doktorsexamen, 4 år, 240 högskolepoäng

Varje nivå förutsätter och bygger på att man har utbildning på tidigare nivå(er).
För att få behörighet till forskarnivå krävs därmed avlagd examen på den avancerade nivån eller minst fyra års heltidsstudier varav minst ett år på avancerad nivå.

Framtiden ställer nya krav på vården

Framtiden ställer nya krav på vården. Vårdförbundet vill se en vård som tar sin utgångspunkt i hälsa och helhet där vårdtagaren och dennes behov står i centrum. För att det ska bli verklighet krävs en rad förändringar av vården, så omfattande att det behövs ett paradigmskifte. Det krävs en förflyttning från fokus på organisation till fokus på individ, från sjukdom och diagnos till hälsa och helhet och från slutenhet till öppenhet. Vi vill se en stark vårdtagarmakt, ett öppet system som styrs av kunskap, effektivitet och med en god hushållning av vårdens resurser. Utbildningarna ska ha ett innehåll som svarar mot framtidens behov av vård.

Fokus på hälsa och helhet, vårdtagarmakt, öppenhet, tillgänglighet, kunskap och team är några områden som kommer att påverkas av vårdens paradigmskifte. Områdena sammanfaller med de så kallade kärnkompetenser som Institute of Medicine och Quality and Safety Education for Nurses (QSEN) i USA har identifierat. De har formulerat sex kärnkompetenser som kommer att ha strategisk betydelse för yrkesutövaren i morgon dagens verksamheter inom hälsa, vård och omsorg. De sex kärnkompetenserna används nu över stora delar av världen i planeringen av utbildningar. Kompetenserna är ”Patient Centered care, Teamwork and Collaboration, Evidence-Based Practice, Quality Improvement, Safety and Informatics”.

**Vårdtagaren i fokus
(Patient-centered care)**

Målet är att i vårdmötet uppnå samspel och följsamhet med vårdtagaren eller närstående. Vårdtagare kan genom sin erfarenhet, delaktighet och kunskap bidra till att öka kvaliteten och göra vården säkrare. Vårdtagaren ska möta medkänsla och en värdebaserad sammanhållen vård.

**Teamarbete och samverkan med andra
(Teamwork and collaboration)**

Teamarbete handlar om multiprofessionella processer där samspel i team och mellan kunskapsområden leder till god och säker vård. Vårdtagaren och närstående är en del av teamet.

**Evidensbaserad vård
(Evidence-Based Practice)**

Evidensbaserad vård innebär en medveten och systematisk användning av bästa tillgängliga kunskap. Detta integreras med klinisk erfarenhet och vårdtagarens behov och vilja. Utmaningen ligger i att hantera en stor mängd föränderlig information, främst vetenskaplig, och att systematiskt tillämpa den i det dagliga arbetet.

**Förbättringsarbete och kvalitetsutveckling
(Quality Improvement)**

Vårdens resultat ska följas och utvärderas. Förbättringsarbete är en grund för vårdens utveckling och för att nå goda resultat. Genom att regelbundet mäta, följa upp och öppet redovisa resultat och utveckling kan säkerhet och kvalitet i verksamheten förbättras. Här är det nödvändigt med kvalitetsindikatorer som speglar vårdens olika kunskapsområden.

**Säker vård
(Safety)**

Vården är ett komplext system med hög risknivå. Fokus måste riktas mot att minimera riskerna för vårdtagare och yrkesutövare genom ett systematiskt proaktivt kvalitets- och säkerhetsarbete.

**Informatik
(Informatics)**

Tillämpad vårdinformatik är en strategisk uppgift i vårdens processer dels för att kommunicera, hantera kunskap och lära av misstag, dels som ett stöd vid beslut om vårdinsatser.

För att uppnå den goda vården behöver vi dessutom peka ut hälsa, etik och vårdmiljö som utgångspunkter inom samtliga kärnkompetenser.

Utbildningarna till våra fyra yrken ska bygga på de sex kärnkompetenser som krävs inom hälsa, vård och omsorg.

Hälsa, etik och vårdmiljö ska vara tydligt uttalade inom respektive kärnkompetens.

Utbildningarna ska ge behörighet till forskarnivå

Akademiseringen innebär ett ansvar att förvalta och utveckla kunskap särskilt inom det egna kunskapsområdet. Studenten ska tränas för att själv kunna integrera och använda nya forskningsresultat, bedöma sitt eget arbete i förhållande till forskning och utveckling samt kunna välja att fördjupa sig inom något område eller bedriva egen forskning.

Kunskapsutvecklingen och en alltmer kunskapsintensiv vård med striktare krav på evidens för olika åtgärder ställer större krav på alla medarbetare i vården. Barnmorskor, biomedicinska analytiker, röntgensjuksköterskor och sjuksköterskor är kvalificerade professioner. Legitimationen ställer krav på självständighet och förmåga att hantera komplexa frågeställningar och situationer. Yrkesutövarna förväntas också vara drivande krafter i vårdens förnyelsearbete. Utbildningarna behöver vara på avancerad nivå. Det lägger grunden för respektive yrke samt för forskning och utveckling av såväl kunskapsområde som yrke och leder till en vård av hög kvalitet.

Ett examensarbete knutet till verksamheten ska genomföras innan examen och legitimation. Behörigheten till forskarutbildning är av strategisk betydelse för utvecklingen av kunskapsområdena och av vården.

Det är angeläget att utbildningarna även fortsättningsvis ger behörighet till utbildning på forskarnivå samt att kopplingen mellan akademi och verksamhet utvecklas och förstärks.

Genusaspekten bör också läggas på frågan om utbildningarnas koppling till forskning och forskarutbildning. Vårdförbundets yrkesgrupper är av tradition kvinnodominerade. Det är av yttersta vikt att akademien får tillgång till erfarenheter och frågeställningar från dessa yrkesgruppers kunskapsområden och att utveckling av kunskapen prioriteras. Utbildningarna ska leda till yrkes- och magisterexamen och ge behörighet till utbildning på forskarnivå.

Examensarbetet ska vara knutet till verksamhet inom kunskapsområdet och genomföras innan examen och legitimation.

Specialistutbildning

Specialistutbildningarnas anknytning till högskolan och akademien är nödvändig för att upprätthålla och säkerställa kvaliteten. Idag finns en etablerad examensordning för sjuksköterskors specialistutbildning. Däremot saknas reglerade specialistutbildningar för barnmorskor, biomedicinska analytiker och röntgensjuksköterskor.

Behovet av fördjupning och specialisering förändras och utvecklas över tid. Det sker i takt med vetenskapens och vårdens utveckling liksom förändringar i vårdtagares och närståendes behov. För att ta tillvara ny kunskap och för att öka kvaliteten i vården behövs fördjupad kompetens och specialisering inom olika områden. Det gäller alla våra yrken.

Systemet för specialistutbildning behöver utvecklas. Särskilda anställningar för specialistutbildning behöver inrättas. Utbildningen ska bygga på de kurser som krävs enligt examensordning för specialiseringen. Den ska också bygga på en fastställd ordning för den verksamhetsförlagda utbildningens innehåll som planeras inom ramen för anställningen. För detta krävs en särskild organisation med studierektor/klinisk lektor som utbildningsansvarig i verksamheten. Organisationen byggs upp i samverkan med utbildningsanordnaren.

Ett examensarbete med direkt koppling till specialiteten ska genomföras innan examen.

Det ska finnas reglerade specialistutbildningar för alla fyra yrken.

Specialistutbildning är på avancerad nivå och ska ge specialistexamen och magisteralternativt masterexamen.

Anställning ska inrättas för specialistutbildning.

En särskild organisation för specialistutbildningarna med studierektor/klinisk lektor och handledare, uppbyggda i samverkan med utbildningsanordnaren, ska införas.

Forskarutbildning

Forskningen är grunden för utvecklingen av kunskapsområdena och därmed både för yrkena och vården. Det behövs en kraftfull rekrytering av unga barnmorskor, biomedicinska analytiker, röntgensjuksköterskor och sjuksköterskor till forskarutbildningen. Genom att uppmärksamma forskningen som en viktig karriärväg och genom att förbättra villkoren för studier på forskarnivå kan framtidens forskning inom kunskapsområdena tryggas.

Finansieringen av forskarutbildningen ska stärkas så att alla doktorander kan ha en doktorandtjänst.

Forskarutbildningen ska vara verksamhetsintegrerad.

Klinisk forskning

Den kliniska forskningen ska förstärkas. Det är nödvändigt för att stödja utvecklingen av vården och yrkena samt kvalitetssäkra utbildningen. Särskilt fokus bör riktas mot att stimulera interventionsforskning. Det är en viktig förutsättning för att skapa en värderingsförändring. Mer forskning och därmed fler forskningsresultat bidrar till att förändra synen på vår kunskap och därmed också värderingen av den.

De resurser som satsas på forskning förutsätts bidra till en bättre hälsa med ökad livskvalitet och leda till minskade samhällskostnader.

De kliniska forskarna mäter, värderar och tolkar resultat för vårdtagaren. De ser också till att ny kunskap snabbt kommer till vården och att viktiga problem i vården lyfts in i forskningen.

Ekonomiska medel ska tillföras den kliniska forskningen inom biomedicinsk laboratorievetenskap, reproduktiv och perinatal omvårdnad, radiografi/radiologisk omvårdnad och omvårdnad.

Ökade medel och resurser krävs för att stärka forskningen inom hälsa, vård och omsorg.

Studierna

Studierna ska präglas av frihet under ansvar. Samspel, delaktighet, reflektion, bekräftelse, stöd, respekt, tydlighet, kritisk granskning, motivation och trygghet är några av de begrepp som aktualiseras i anslutning till studentinflytande.

Studenternas möjlighet till reellt inflytande i den verksamhetsförlagda utbildningen kan underlättas av en tydlig kravspecifikation av innehållet i varje placering och vilka resultat som förväntas. En kravspecifikation skulle kunna innehålla en beskrivning av verksamhetens värdegrund och innehåll, vad som erbjuds studenten och målen för det aktuella utbildningsavsnittet.

Antagning till utbildning

Nya former för antagning, som komplement till betyg och högskoleprov, behöver utvecklas. De ska innefatta en reglering för hur lämpligheten kan prövas redan vid antagning till utbildningen. Exempelvis genom intervjuer och samtal om etik och värderingar.

Inför antagning till utbildning ska samtal om etik och värderingar ske.

Examination

Alla studenter bör förutom teoretisk examination också genomgå en praktisk slutexamination. Examinan ska utformas så att den unika karaktären för respektive kunskapsområde framträder. Detta för att säkerställa att studenten under sin utbildning har uppnått ett professionellt kunnande och förhållningssätt (lämplighet) samt efter specialistutbildning fördjupning i det professionella kunnandet.

Studenten ska genomgå en praktisk slutexamination.

Lärar- och handledarkompetens

För att höja kunskapsnivån i både den teoretiska och den verksamhetsförlagda utbildningen måste andelen lärare som har disputerat öka väsentligt. En viktig del i den verksamhetsförlagda utbildningen är att vidareutveckla ett vetenskapligt förhållningssätt genom att systematiskt bearbeta, reflektera, dra slutsatser, värdera och dokumentera. Det ska finnas kliniska professors- och lektorsbefattningar kopplat till olika vårdverksamheter och/eller specialistområden. Yrkesutövare med huvudansvar för undervisning i vården ska ha utbildning med lägst masterexamen samt handledarutbildning. Huvudhandledare ska ha avsatt tid för undervisningsuppdraget och vara adjungerad till lärosäte.

För studenterna sker under utbildningstiden också en socialisering till yrket och yrkets kultur. Möten och kollegiala samtal med yrkesverksamma barnmorskor, biomedicinska analytiker, röntgensjuksköterskor och sjuksköterskor är en viktig del av utbildningen.

Det ska finnas kliniska professorer, lektorer och adjunkter i verksamheten för att säkra den akademiska nivån och stärka samverkan mellan verksamhet och högskola/universitet.

Yrkesutövare med ansvar för undervisning och handledning ska ha utbildning lägst masterexamen samt handledarutbildning. Kollegiala mötesplatser och samtal för att stärka yrkesidentiteten ska planeras inom ramen för arbetstiden.